

פרשת כי תצא – לא דיברה תורה אלא כנגד יצר הרע

אומרים לו לאדם חטא כדי שתזכה?

1. דברים פרק כא, י-יא

(י) כִּי תֵצֵא לְמִלְחָמָה עַל אִיבֶיךָ וַיִּתְּנֶנּוּ ה' אֱלֹהֶיךָ בְּיָדְךָ וְשִׁבְיֹת שִׁבְיָיו: (יא) וְרֵאִיתָ בְּשִׁבְיָהּ אִשָּׁת יִפֹּת תֵּאָר וְזִשְׁקֶתָ בָּהּ וְלָקַחְתָּ לָךְ לְאִשָּׁה:

2. תלמוד בבלי מסכת קידושין דף כא עמוד ב

ת"ר: וראית בשביה – בשעת שביה, אשת – ואפילו אשת איש, יפת תואר – לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע, מוטב שיאכלו ישראל בשר תמותות שהוטות ואל יאכלו בשר תמותות נבילות (משמע מתוך שמתגרה זה יצרו מחמת יופיה התייה לו ונקושי אלא דמוטב שיאכלו ויטעמו בשר תמותות שחוטות בשר מסוכנת שחטה ואף על פי שהיא מאוסה כדכתיב ביהחזקאל (ז) ולא כל צפי בשר פגול).

3. מאמר על הרב אברמסקי

סיפר בנו הרמ"ע אברמסקי (בנו של הרב יחזקאל אברמסקי): פעם בליל שבת כאשר הסבנו לסעודה אצל השולחן, שמנו לב כי פני אבא אינם כרגיל. לשאלת אבא אם אינו חש בטוב ושמא דרוש להזעיק אליו את הרופא, ענה אבא: "בעוד כמחצית השעה יבואו התלמידים ועדיין איני יודע כיצד להסביר להם את הגמרא שנלמד הערב..." כעבור שעה קלה הרגשנו פתאום שרוח אחרת עמו, התפרזו העננים שהקדירו את פניו, והוא מבשר לכולנו: "יש לי סיעתא דשמיא – אני כבר יודע איך להסביר להם את הגמרא...."

מקומות נוספים בהם התירו לעבור איסור

4. תלמוד בבלי מסכת חולין דף יז עמוד א

בעי רבי ירמיה: אברי בשר נחירה (בשר מבהמה שאינה שחטה אלא שהרגו אותה ולשון "נחירה" - שהדרך להרוג את הבהמה על ידי שקורע אותה מהנחיריים עד החזה). שהכניסו ישראל עמחין לארץ, מהו? אימת? אילימא בשבע שכבשו, השתא דבר טמא אישתרי להו, דכתיב: ובתים מלאים כל טוב, ואמר ר' ירמיה בר אבא אמר רב: בתלי דחזירי, בשר נחירה מבעיא?

5. רמב"ם הלכות מלכים פרק ח הלכה א

חלוצי צבא ששיכנסו בגבול העכו"ם ויכבשו וישבו מהן, מותר להן לאכול נבלות וטרפות ובשר חזיר וכיוצא בו, אם ירעב ולא מצא מה יאכל אלא מאכלות אלו האסורים, וכן שותה יין נסך, מפי השמועה למדו ובתים מלאים כל טוב ערפי חזירים וכיוצא בהן.

6. תלמוד בבלי מסכת קידושין דף טז עמוד א

אמר רבי אלעאי הוקן: אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו, ילך למקום שאין מכירין אותו, וילבש שהורים ויתבסס שהורים (שלא יראה עמו כפגועו אולי ידלגו בדרך וגם אם יחטא אין אדם נוטל לג לפי שאינו חשוד בעניינה לכן ילבש שהורים). ויעשה כמו שלבו חפין, ואל יחלל שם שמים בפרהסיא.

7. תוספות מסכת חגיגה דף טז עמוד א

ויעשה מה שלבנו חפץ – לגמרי משמע דמוטב לו לאדם שיעשה חפץו צסתר ולא צפרהסיא ולא כפר"ח דשילהי פ"ק דקדושין (דף מ. וס) לפירש דח"ו שהיה מתיר לעשות עבירה אלא קאמר ילבש שהורים וילך למקום אחר לזבישת שהורים ואכנסאות משבזין לבו ולא יבא לידי עבירה ויוכל לעשות מעשיו מה שלבנו חפץ דולאי אין יצרו מתגבר עליו וסוגיא דשמעתא אינו משמע כדכריו

8. תלמוד בבלי מסכת קידושין דף נה עמוד ב

תהי בה ר' יוחנן, וכי אומרים לו לאדם עמוד וחטא בשביל שתזכה?

היתר נקודתי

9. תורה תמימה הערות דברים פרק כא הערה עב

יש להעיר בעיקר כלל זה לא דברה תורה אלא כנגד יצה"ר, הלא לפי"ז לא שבקית קיום לכל מצוה, דנימא דכיון שאפשר שיעבור באיסור נתיר לו שיעשה בהיתר, וי"ל דלא נאמר כלל זה אלא במלחמה, דאז צריך שיהי' רוח כל איש נכון בקרבו ולא יצער נפשו כדי שיוכל לעמוד בקשרי מלחמה, וכמבואר בס"פ שופטים בענין החוזרים ממערכות המלחמה, ויתכן לומר דמטעם זה הותרו קותלי דחזירי במלחמה

10. והגדת דברים 287

נענה הרב אברמסקי בפקחותו ואמר... הלא תבינו, שאם נתן לנו הבורא יתברך תרי"ג מצוות, ובאחת מהן, אחת בלבד, קבע שבסיטואציה מסוימת, כיוצר האדם ומכיר טבעיו, יתקשה לעמוד כנגד יצרו הרע, ולכן מראש הוא מתיר אותו דבר באותו הקשר, אם כן מוכח, שבכל שאר הציוויים והאיסורים ידע יוצר האדם וכוחותיו ונותן התורה.. שביד האדם לעמוד מול יצרו, להתמודד עם הקשיים ולנצח!

11. מתוך התורה הגואלת חלק ב עמוד רנו

יפת תואר – גויה, "יוחשקת" – זה נורמלי? והקב"ה מחדך אותנו, דיברה תורה נגד יצר הרע – זה מבהיל! התורה מתחשבת ביצר הרע! יש דברים כאלה – "ואמרת אשימה עלי מלך ככל הגוים..." . "כי תאוו נפשך לאכול בשר..." כמובן שאין להקיש מכאן – עד כאן ולא יותר. אבל על כל פנים הערך החינוכי: התחשבות, סבלנות, הדרכה, ועצת ה' לעולם תעמוד איך לחנך את האדם.

התורה מתחשבת בחולשות האדם כטקטיקה חינוכית

12. רש"י דברים פרק כא פסוק יא

אכל אס נשאה, סופו להיות שונאה, שנאמר אחרינו (פסוק טו) כי תהיון לאש וגו' וסופו להוליד ממנה בן סורר ומורה, לכך נסמכו פרשיות הללו:

13. דעת תורה דברים חלק ב עמוד א

התורה מדברת עם האדם בדרך היצה"ר, התורה מתחשבת עם מצב האדם. ומלשון רש"י (בגמרא המובאת במקור מס' 2) שכתב "ואע"פ שהיא מאוסה", נראה שאיסור גמור אין כאן כלל... ויותר נראה בביאור דברי חז"ל "לא דבר תורה אלא כנגד יצה"ר, היינו שאין כאן רצון התורה בכלל זה המעשה, אין רוח חכמים נוחה הימנו, הוא ענין אשר מטיק רש"י, "אבל אם נשאה סופו להיות שונאה..."

14. עבודת אברהם פרשת כי תצא עמוד שס

הנה את האמת הזו התורה מלמדת אותנו בפרשה של יפת תואר, שלפעמים גם אם האדם עושה מעשה שתואם את כל דיני התורה, ואעפ"כ הוא נחשב לו לעבירה גדולה, כיון שכוונתו בה ליהנות מהקלות ראש שבדבר, על כן סופה חטא ועוון.... אמנם כאן בפרשה זו נתחדש יותר שאין צריך שיעבור עבירה ממש בפועל כדי שהיא תגרוור עוד חטאים, אלא שלפעמים תתכן בחינת עבירה גוררת עבירה גם בבחינה פנימית בנקודת רצון לא טוב החבויה במסתרי הלב, שכאשר שאינו שם לבו לעוקרה הוא מתדרדר ומתקיים בו עניין עבירה גוררת עבירה....

15. מדבר שור עמוד נה

וי"ל שכונת "לא דברה תורה אלא כנגד יצה"ר, יש לומר שרצון השי"ת הוא שיהיה מותר על פי תורה, א"כ תהיה פת בסלו ולא יבוא לידי מעשה כענין "הרי מזון והרי מים" דיומא למשלח את השעיר.

הלא מלחמה היא ובעת מלחמה האדם ודאי מטולטל ומזרזר מכל עצמו ואיך יעמוד?! כי על כן דאגה התורה עבורו, ודברה אליו כנגד יצר הרע, כי יחזיק בעסק בכל אמצעיים וערמימיות ... בגמרא קדושין אמר ר' עלאי ... ובתו"ס כתבו, ויעשה מה שלבו חפץ לגמרי, דמוטב לו לאדם שיעשה חפצו בסתר ולא בפרהסיא ... נוראות קא חזינו כן. עד כמה מחויב האדם להיות עסוק ביצר, שבאופן אם היצר כבר תקפו כ"כ עד כי אין יכול לו, אזי עוד ישתדל בשינוי מקום ושינוי בגדיו הנכבדים, אולי בזה עוד יכניע ולהרך לבבו, ואם עד אלה לא יוכל לו, הנה יראה לכל הפחות להקטין את העבירה, בעשותה בסתר שלא יצא מזה לכל הפחות חילול ה', לימוד נורא עד כמה התורה דואגת בעבור האדם.

לכתחילה – והיה מחניך קדוש!!!

22. דברים פרק כג, יד-טו

(ו) **כִּי תֵצֵא מִזֶּנְהָ עַל אִיבֶיךָ וְשָׁמַרְתָּ מִכָּל דְּבַר רָע: (יא) כִּי יִהְיֶה בָּךְ אִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִהְיֶה טָהוֹר מִקְרָה לְיָמָיו וְיָצָא אֶל מִזְוֵן לְמִזְוֵנָה לֹא יָבֵא אֶל תּוֹךְ הַמִּזְוֵנָה: (יד) וַיִּתֵּן תְּהִיָּה לָךְ עַל אֲזָנֶיךָ וְהָיָה בְּשִׁבְתְּךָ זִוְיָן וְזוֹפְרְתָה בָּהּ וְשִׁבְתָּ וְכִסִּיתָ אֶת צַעֲתֶךָ: (טו) כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ מִתְּהַלֵּךְ בְּקֶרֶב מִזְוֵנָה לְהַצִּילְךָ וְלָתֵת אִיבֶיךָ לְקַצֵּיךָ וְהָיָה מִזְוֵנֶיךָ קְדוֹשׁ וְלֹא יֵרָאֶה בָּךְ עֲרוֹת דְּבַר וְשָׁב מֵאֲזוּרֶיךָ: ס**

23. תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף כ עמוד ב

ת"ר: ונשמרת מכל דבר רע – שלא יהרהר אדם ביום ויבוא לירי טומאה בלילה. מכאן א"ר פנחס בן יאיר: תורה מביאה לידי זהירות ... יראת חטא מביאה לידי הסידות, הסידות

24. רש"י הירש דברים פרק כג

הפסוקים שלנו (י - יא): "ונשמרת מכל דבר רע" וגו' קוראים לנו לתת את דעתנו לטהרה הפנימית ולשמור על צניעות אפילו במחשבת הלב. ר' פנחס בן יאיר, שבני דורו קשרו לו כתר של אצילות מוסרית עליונה, הסמיך לפסוקים אלה את מאמרו הגדול: "ת"ר ונשמרת מכל דבר רע..."

25. רמב"ן דברים פרק כג

וטעם כסוי הצואה, שאין הצואה כטומאה שתטמא את מקומה ושתהיה בוקעת ועולה, אבל אסור לראותה בעת התפלה ובהיות הלב דבק בשם הנכבד מפני שהדברים הנמאסים יולידו גנאי בנפש וישבשו כוונת הלב הטהור, וכאשר נעלמה מעין רואה אין רע:

26. דברים פרק יד, א

(א) **בָּיִים אַתֶּם לֵה' אֱלֹהֵיכֶם לֹא תִתְגַּדְּדוּ וְלֹא תִשְׁיִמוּ קַרְוֹהָ בֵּין עֵינֵיכֶם לְמַת: רש"י דברים פרק יד**
לפי שאתם בניו של מקום ואתם לאווין להיות נאים ולא גדולים ומקורחיים:

27. דעת תורה דברים ב עמוד י

עד כדי כך הוא סוד אמונתנו של "המשפילי לראות בשמים ובארץ", כי המלך הנהו ממש עמנו, קרוב בתכלית, עד שעל האדם אמנם להחזיק עצמו בנאות והדר! נאות בתכלית הפשטות, בהרחצת גופו ונקיותו, בבגדים נקיים ויפים, ולהחזיק עצמו ביפירות תואר ומראה, כי תמיד בשכנות המלך הוא נמצא, ואיך יניח כל רבב ואבק על עצמו.

16. תלמוד בבלי מסכת יומא דף סז עמוד א

על כל סוכה וסוכה אומרים לו הרי מזון והרי מים. תנא: מעולם לא הוצרך אדם לכך, אלא שאינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו.

17. פני משה מסכת יומא פרק ו דף לד עמוד א

מעולם לא הוצרך אדם לכך אלא שהיו אומרים לו כן כדי שתתישב דעתו ויטיב לו לפי שמי שיש לו פת בסלו אינו חושק וטאב לאכול כמי שאין לו פת בסלו:

18. רא"ש מסכת מועד קטן פרק ג

ה"ג ר"ח ... דתניא ר' אילעאי הזקן אומר אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו פירוש מבקש לשתות במיני זמר ולשמוח בשמחה המרגילה לידי עבירה כגון זה ילך למקום שאין מכירין אותו וילבש שחורים ויתכסה שחורים ויעשה מה שלבו חפץ כגון אכילה ושתיה במיני זמר וכיוצא בהן אבל דבר עבירה שיש בו דין אדם או דין שמים ואפילו חיבי עשה וכ"ש למעלה מהן שאיסורן איסור עולם ח"ו שהתיר ר' אילעאי ואפילו בסתר

חובת האדם לנסות להינצל מהיתרים מעין אלו

19. דברים פרק כא, יב-יג

(יב) **וְהִבְאֵתָה אֶל תּוֹךְ בֵּיתְךָ וְגִלְזוּהָ אֶת רֵאשֵׁיהָ וְעִשְׂתָּהּ אֶת צַפְרֹנֶיהָ: (יג) וְהִסִּירָה אֶת שְׂמֹלֶת שִׁבְיָהּ מֵעֲלֶיהָ וְיִשְׁבָּה בְּבֵיתְךָ וּבִכְתָּהּ אֶת אִבֶּיהָ וְאֶת אִמָּהּ יָרוּז יָמִים וְאֲזוּר כֵּן תָּבֹא אֵלֶיהָ וּבַעֲלָתָהּ וְהִיתָה לָּךְ לְאִשָּׁה: רש"י**

(יג) והסירה את שמלת שביה – לפי שהם נאים, שהגויס נותיהם מתקשטות במלחמה בשביל להזנות אחרים עמהם: וישבה בביתך – צבית שמתחמט, זו, נכנס ונתקל בה, יולא ונתקל בה, רואה בצכייתה, רואה בנוולה, כדי שתתגנה עליו: וצכתה את שביה – כל כך למה, כדי שתהא צת ישראל שמתה וזו עלצה, צת ישראל מתקשטת וזו מתנוולת:

20. שיחות מוסר מאמר פד

עיקר שמירתו של האדם מלהתדרדר לעמקי התהום הוא בהיותו גדור, ובשעה שהא פורץ את הגדר, הרי הוא מסוכן ביותר .. וזה הטעם למה שמצינו בהיתרא דאשת יפת תואר כמה גדרים וסייגים, שמאחר שטעם ההיתר הוא משום ש"לא דיברה תורה אלא כנגד יצר הרע ... דהיינו שאם ימנעוהו לגמרי לא יוכל לעמוד בנסיון, ולכן התירה התורה "בשר תמותות", הרי נפרץ הגדר בכך, ולכן הציבה לו התורה כמה וכמה תנאים להתירה, וכל כך למה? כדי שישאר גדור אחר כך, והיינו, שאע"פ שכדי שיוכל לעמוד בנסיון פירצה התורה פירצה בגדרו, והתירה לו "בשר תמותות", מכל מקום גדרה התורה גדר סביב לפירצה זו, כדי שישאר גדור אף לאחר פירצה זו, והגדר הזו תועיל לו להיות שמור. ..

21. דעת תורה שם עמוד ב

ובאמת כי פרשה זו הוראה לאדם בכלל. ודאי כי בשעת מלחמה האדם הנהו ביחוד בטרדה גדולה בלי הפסק רגע. אבל גם בלא מלחמה לא חסרים לאדם כמה מיני מצבים שונים לרוב, אשר מפני הטרדות שבהם, הוא יוצא מכלל סדרו וארחו ואובד הוא אז כמעט כל מעמדו .... ודא עקא, כי השקפה זו נעשה לאדם כהסכם וכאורח חיים, וככה מפעם לפעם, אחת לאחת, נמצא אובד חשבון .... זהו אשר אנו רואים כאן בפרשתנו לימוד ויסוד גדול לאדם, לנהוג ולהחזיק תמיד התעסקות עם היצר.

6-8 – עד כאן אפשר לומר שיש דינים מיוחדים ליוצא למלחמה כדי להקל על הסחת הדעת, אך מדבריו של ר' אלעאי הזקן שהוזכרו בכמה מסכתות, נראה שיש מקום להתחשב ביצר הרע גם שלא בשעת מלחמה – "אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו, ילך למקום שאין מכירים אותו, וילבש שחורים ויתכסה שחורים ויעשה כמו שלבו חפץ ואל יחלל שם שמים בפרהסיא. במילים אחרות אם אדם תקף עליו יצרו ובא לו לחטוא אומרים לו תלך למקום שלא מכירים אותך ותעשה מה שאתה רוצה. לא כולם הסכימו לתרגום המילולי הזה. ר"ח (מובא בתו"ס) פירש שח"ו שר' אלעאי בא להתיר לעשות עבירה, אלא כל כוונתו לתת עצה לאדם איך להתמודד עם היצר. לבישת שחורים תשבר את לבו וכך לא ירצה לבוא לידי עבירה ויוכל לעשות כל מה שלבו חפץ, משום שלאחר שלבו נכנע בודאי ירצה לעשות רק דברים שאין בהם חשש איסור. אבל תו"ס חולק על ר"ח וסובר שכוונת ר' אלעאי לומר שיעשה מה שלבו חפץ לגמרי שמוטב לו לאדם שיעשה חפצו בסתר ולא בפרהסיא. ואל"בא דשיטת תו"ס נחזור ונשאל את השאלה ששאל ר' יוחנן כשאלה רטורית "וכי אומרים לו לאדם עמוד וחסא בשביל שתזכה!?" היכן עובר הגבול? האם יש מקום לתת פורקן ליצר?

היתר נקודתי

9-10 – הגישה הראשונה בה נעסוק היא הגישה הסוברת שיש כאן היתר מקומי לשעת מלחמה (אמנם מדובר במלחמת רשות ונחלקו הפוסקים האם גם במלחמת מצווה שנאמר בה "לא תחייב כל נשמה", נוהג דין זה של אשת יפת תואר, אך במלחמת מצווה יש גם עניין נוסף שעצם היציאה למלחמה היא מצווה וזכות המצווה מגנה על האדם ומונעת ממנו להגיע לשפל מוסרי וכמו שמובא בשם הרצי"ה בשיחות הרצי"ה דברים עמוד 349, שלמלחמת מצווה ככל מצוה דאורייתא יש קדושה אלוקית, אבל למלחמת רשות אין אותו ערך שמימי, לכן במלחמת מצווה יש סיעתא דשמיא ובמלחמת רשות יש סיבוכים ציבוריים). בעל ה'תורה תמימה' התקשה בקושיא בה פתחנו: "הלא לפי זה לא הנחנו קיום לכל מצוה, שנאמר שכיון שאפשר שיעבור באיסור נתיר לו שיעשה בהיתר!?" ומתוך התורה תמימה שוודאי אי אפשר לומר כך ויש לומר שלא נאמר דין זה, אלא במלחמה, כדי שהאדם יוכל לעמוד בקשרי המלחמה ולא להיות עסוק בהתמודדות מול היצר ולצער את נפשו ומטעם זה נראה שגם התירו לאכול מאכלים לא כשרים. תשובתו של אברמסקי לחבורת הסטודנטים הולכת באותה כיוון אך מזוית קצת שונה. הבורא ברוך הוא נתן לנו תרי"ג מצוות. במצווה אחת בלבד קבע הבורא שבסיטואציה מסוימת יתקשה האדם לעמוד כנגד יצר הרע ולכן התיר מראש את אותו הדבר, ואם כן מוכח שבכל שאר הציוויים והאיסורים ידע יוצר האדם שביד האדם לעמוד מול היצר, להתמודד ונלצח! כמובן שהרב אברמסקי לא יחלוק על ההיתר לאכול מאכלים לא כשרים, אלא שכוונתו לומר שבמקום להשליך ממקרים יוצאי דופן לכלל יש להשאיר את הכלל במקומו ואת היוצא דופן להמשיך להגדיר כיוצא דופן. (כמובן שקשה להסיק מהסיפור שזו דעתו הצרופה של הרב אברמסקי בדיון 'אשת יפת תואר', שהרי סוף סוף דבריו נאמרו לסטודנטים שהתרחקו והיה צריך למצוא הסבר שיניח את דעתם והם לא יקחו את הדברים (למחוזות אחרים))

סיכום - פרשת כי תצא – לא דיברה תורה אלא כנגד יצר הרע

אומרים לו לאדם חטא כדי שתזכה?

1-3 – פרשתנו פותחת במצוות 'אשת יפת תואר'. יהודי יוצא למלחמת רשות, רואה בשבי אשה יפה אפילו אשת איש וחושק בה, אומרת התורה "ולקחת לך לאשה". לפי חלק מהשיטות וכן פסק הרמב"ם הבעילה הראשונה הותרה אפילו קודם תהליך הניווול והגיוור. מצווה זו היא אחת המצוות הקשות ביותר להבנה. הקושי מתעצם כשאנו מתבוננים בדברי חז"ל במסכת קידושין "לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע – מוטב שיאכלו ישראל בשר תמותות שחוטות (בשר בהמה מסוכנת ששחטה ואף על פי שהיא מאוסה) ולא יאכלו בשר תמותות נבלות. רש"י שם מבאר "משמע מתוך שמתגרה בו יצרו מחמת יופיה היתירה לו ובקושי". האם התורה מתאימה את עצמה לחולשות של האדם? האם התביעה הרוחנית מהאדם יורדת כי קשה לו? טרם ננסה לענות על שאלה זו אביא סיפור על הרב יחזקאל אברמסקי זצ"ל שמבטא את הזהירות שצריך כאשר נגשים לנסות לענות על שאלה כה מורכבת. הרב אברמסקי לקח על עצמו להעביר שיעור שבועי קבוע על פרשת השבוע לסטודנטים שהתרחקו מעולם התורה. בנו סיפר את הסיפור הבא: כאשר הסבנו לסעודה אצל השולחן, שמנו לב כי פני אבא אינם כרגיל. לשאלת אמא אם אינו חש בטוב ושמא דרוש להזעיק אליו את הרופא, ענה אבא: "בעוד כמחצית השעה יבואו התלמידים ועדיין איני יודע כיצד להסביר להם את הגמרא שנלמד הערב (הגמרא שהבאנו במקור מס' 2)... כעבור שעה קלה הרגשנו פתאום שרוח אחרת עמו, התפזרו העננים שהקדירו את פניו, והוא מבשר לכולנו: "יש לי סיעתא דשמיא – אני כבר יודע איך להסביר להם את הגמרא. הבאתי את הסיפור הזה כדי לומר שצריך הרבה זהירות בנייתוח סוגיא סבוכה זו. בהמשך השיעור אביא גם את תשובתו של אברמסקי, אך נביא כיווני חשיבה נוספים. כולי תפילה שלא תצא תקלה תחת ידי משיעור זה ובכל מקרה כמובן שאין לסמוך על שיעור זה למעשה ובכל שאלה והתלבטות יש להיוועץ ברב פוסק שיורה את הדרך הנכונה.

מקומות נוספים בהם התירו לעבור איסור

4-5 – מלבד מצוות 'אשת יפת תואר' מצאנו כמה מקרים בהם התירו לעבור על איסור. לאחר שנכנסו ישראל לארץ נאסר עליהם לאכול בשר ללא שחיטה ובגמרא שאל רבי ירמיה האם אברי בשר נחירה (אברים מבהמה שלא נשחטה אלא נהרגה) שהכניסו ישראל לארץ נאסרו באכילה או לא. בגמרא מבואר ששאלת ר' ירמיה אינה על שבע שנות הכיבוש שהרי בשנים אלו הותר להם אפילו בשר חזיר, אלא על השנים שאחרי הכיבוש. הרמב"ם בהלכות מלכים פוסק הלכה למעשה שחלוצי צבא שניכנסו בגבול העכו"ם וכבשו וישבו בעריהם, אם לא מוצאים מה לאכול והם רעבים, מותר להם לאכול נבלות וטרפות ובשר חזיר וכן לשתות יין נסך. ודבר זה נלמד מהתורה ממה שנאמר "ובתים מלאים כל טוב". (כמובן שכדי להורות הלכה למעשה יש ללמוד את הסוגיא לעומק. במלחמת לבנון השניה שאלה זו היתה מאד מעשית משום שחיילים רבים נשארו ללא מזון ומים ובאמת היו התרים מיוחדים.)

בכיוון דומה הולך הרב קוק זצ"ל, כל הסיבה שהתורה מתירה אשת יפת תואר היא כדי למנוע את האדם מלשאת את אותה לאשה. כלומר טבעו של אדם להמשך אחרי דברים שאסורים עליו כמו שנאמר "מים גנובים ימתקו" וברגע שהאדם ידע שיש לו היתר להתחתן עם הגויה השבויה זה ירגיע לו את היצר והוא כלל לא יגיע לידי מעשה. הרב בדבריו מפנה אותנו למשנה ביומא שכשהיו שולחים את השעיר לעזאזל ביד איש עתי המדברה היו מניחים בכל סוכה וסוכה מזון ומים ובמידה והמשלח ירצה לאכול ולשתות יתנו לו. אולם בגמרא מבואר שמעולם לא הוצרך אדם לכך, והסיבה לכך משום, שאינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו ובירושלמי מבואר עוד יותר שמי שיש לו פת בסלו אינו חושק ותאב לאכול כמי שאין לו פת בסלו.

ננסה לנתח בזהירות את דבריהם של הרב קוק ושל ר' ירוחם. את ציווי התורה יש לחלק לשלושה – 1. דברים אסורים. 2. דברים מאוסים, כלומר מותרים על פי דין אבל כדאי להתרחק מהם. 3. דברים מותרים לכתחילה.

היחס לדברים אסורים הוא ברור – מה שאסור אסור! (אשת יפת תואר לא נכנסת לחלק זה משום שסוף סוף התורה התירה אותה ומאותו רגע היא אינה אסורה). אמנם לשיטת תו"ס בהסבר דבריו של ר' אלעאי משמע שיש מקום לאדם להתיר איסור קל כדי לא לעבור על איסור חמור, אך רוב הפוסקים ביארו את דברי ר' אלעאי באופן אחר כפי שביארנו וגם בתו"ס במקומות אחרים הביא רק את שיטת ר"ח ולא כתב את דעתו כפי שכתב במסכת חגיגה). היחס לדברים מותרים גם ברור – מה שמותר מותר! כל הבעיה מתחילה בדברים המאוסים שמצד הדין מותרים אבל כדאי להתרחק מהם. במקרים האלו התורה כביכול לוקחת סיכון ואומרת נתיר אותם ועל ידי כך האדם יתרחק מהם. כלומר באמת התורה היתה רוצה לומר על דברים אלו אסור, אלא שהקב"ה שהוא בוחן כליות ולב יודע שאם יאמרו אסור אנשים לא יעמדו בזה ויעברו על האיסור, לכן התורה אומרת מותר עם הסתייגות בתקווה שהאדם יבין שעליו להתרחק. כפי שכתבנו יש כאן סיכון, ודאי שיהיו כאלו שינצלו את הפתח ויאמרו אם מותר אז מותר, מאוס זה כבר לא עניין שלי, אבל על רבים אחרים הפסיכולוגיה האלוקית תעבוד והם יבחרו להתרחק.

בחיים שלנו יש תחומים השייכים לדברים האסורים ובהם אין לפתוח שום פתח, אבל יש הרבה דברים השייכים לדברים המאוסים ועלינו לדעת שאם נאמר על המאוס אסור יתכן שרק נקלקל ולא נועיל, אולם אם נאמר מותר אבל ... יתכן ונגיע לתוצאות טובות יותר.

דוגמאות לדברים מאוסים שאינם איסור אך ראוי להתרחק מהם מוצאים אנו בפירושו של הרא"ש לדברי ר' אלעאי. הרא"ש מבאר שר' אלעאי אמר את דבריו לא לאדם שמבקש לעשות עבירות, אלא לאדם שמבקש לעשות דברים שעלולים להביא את האדם לידי עבירה כגון, לשתות במיני זמר ולשמוח בשמחה המרגילה לידי עבירה, במקרים אלו אומר ר' אלעאי שילך למקום שאין מכירים אותו, ילבש שחורים ויעשה מה שלבו חפץ.

לכאורה יוקשה לבעל התורה תמימה ולרב אברמסקי מהדברים של ר' אלעאי שם הרי לא מדובר במלחמה, אלא שנראה שבעל התורה תמימה סובר כשיטת הר"ח (וכן פסקו הרא"ש והר"ף) שודאי לא התיר ר' אלעאי לעבור איסורים, אלא כל עצתו היא איך להינצל מהיצר הרע.

11 – מדבריו של הרב צבי יהודה בספר 'מתוך התורה הגואלת' נשמע שגם הוא הולך באותו עיקרון, אבל יש הבדל משמעותי שמחבר אותנו לשיטה הבאה. הרב צבי יהודה אומר שלחשוק בגויה זה לא נורמלי, ולמרות כל האי נורמליות הזו אנו רואים שהקב"ה מחנך אותנו ומלמד אותנו שהתורה מתחשבת ביצר הרע. זה מבהיל אומר הרב צבי יהודה אבל גם מחנך! זו לא הפעם הראשונה שהתורה מתחשבת בחולשות. בפרשת שופטים הצטוונו על מינוי מלך, לחלק מהשיטות המצווה למנות מלך היא לא לכתחילה אלא מתוך חולשה של העם. וכן מצוות אכילת בשר - "כי תאוו נפשך לאכול בשר", גם היא מקורה בתאוות האכילה והתורה נותנת לכך מקום. מדבריו של הרב צבי יהודה אנו מבינים שבמהות דבריו הם לא כדבריו של בעל התורה תמימה והרב אברמסקי וגם בשאר סטואציות התורה מתייחסת לחולשות, אך בצד המעשי גם הרב צבי יהודה מסכים "שאינו להקיש מדינים אלו – "עד כאן ולא יותר". אבל במהות יש לימוד חינוכי ממצוות אלו: התורה מחנכת "להתחשבות, סבלנות, הדרכה, ועצת ה' לעולם תעמוד איך לחנך את האדם".

דבריו של הרב צבי יהודה הם גשר לחלק הבא של השיעור בו נברר כיצד מדריכה אותנו התורה להתייחס לחולשות של אדם. הגישה של בעל התורה תמימה היא פשוטה מאד – קשה לך – תהיה חזק! תתמודד! יש אנשים שגישה זו מאד טובה להם, אבל יש לא מעט אנשים שגישה זו תקשה עליהם להגיע ליעד.

התורה מתחשבת בחולשות האדם כטקטיקה חינוכית

12-18 – רש"י מפרש ששתי הפרשיות הסמוכות לפרשת אשת יפת תואר – "כי תהיין לאיש שתי נשים האחת אהובה והאחת שנואה..." ופרשת בן סורר ומורה, באות לרמוז לנו מה התהליך שיעבור על מי שיישא אשת יפת תואר, סופו להיות שנואה ולהוליד ממנה בן סורר ומורה. ומכאן מסיק ר' ירוחם שאם התורה מראה לאדם את התוצאות הקשות מנשיאת אשת יפת תואר יש כאן אמירה מאד ברורה גם אם התירו לך אשת יפת תואר מכל מקום אין זה רצון התורה. זו המשמעות של מאמר חז"ל דברה תורה כנגד יצר הרע, כלומר יש תורה ויש יצר הרע, מצד אחד התורה מתחשבת בקושי ומאפשרת "אשת יפת תואר" ומאידך היא גם אומרת לאדם תדע לך שזה מאוס וכדאי לך להימנע מזה. ר' ירוחם מדגיש שאיסור גמור אין כאן כלל וזו כוונת רש"י (מופיע במקור 2) במילים "אע"פ שהיא מאוסה", כלומר מאוסה אבל לא אסורה, כך גם מצוות אשת יפת תואר, מאוסה היא בעיני הבורא אבל לא אסורה. וכיון שהיא מאוסה על האדם להתרחק ממנה. וכן ביאר בספר עבודת אברהם שלפעמים גם אם האדם עושה מעשה שתואם את כל דיני תורה, אעפ"כ סופו יהיה חטא ועוון. בפרשה זו נתחדש שלא רק עבירה ממש גוררת עבירה אלא גם כוונה פנימית לא טובה מביאה את האדם להתדרדר ומתקיים בו עניין עבירה גוררת עבירה.

21 – ר' ירוחם כותב במפורש שמפרשה זו עלינו ללמוד הוראה להתנהלות האדם בכלל. ודאי שמלחמה זו מציאות מורכבת ומטרידה המביאה את האדם לחוסר שלוה, אך גם בלא מלחמה לא חסרים לאדם מצבים מטרידים המוציאים אותו מהסדר הרגיל ופעמים מביאים את האדם לאבד את כל מעמדו. פרשת 'יפת תואר' מלמדת אותנו יסוד גדול שבכל מצב, גם במצבים בהם הוא מאבד את מעמדו עליו ללחום ביצר בתחבולות. התורה כל כך דואגת לאדם עד כדי כך שגם במצבים של נפילות היא מלווה אותו ומדריכה אותו להשתמש בתחבולות כדי להצילו מן החטא ולכל הפחות למזער את הנזקים וההשפעות השליליות. ר' ירוחם מזכיר את שיטת תו"ס הסובר שר' אלעאי התיר אפילו לעשות עבירה וכותב שנוראות קא חזינן כאן, עד כמה מחויב האדם להיות עסוק ביצר, ואפילו אם היצר תוקפו עד שאינו יכול לו, עדין ישתדל לשנות מקום ולשנות בגדיו אולי בזה ינעם לבו ואם גם זה לא עוזר יראה לכל הפחות להקטין את העבירה. ר' ירוחם מברר שר' אלעאי לא מדבר על מציאות שאדם בא לשאול מורה הוראה כיצד לנהוג והמורה הוראה אומר לו: "אם אתה יכול תתגבר ואם אתה לא יכול תעשה רק תסע למקום אחר ותלבש שחורים". ר' אלעאי מדבר על מציאות שאדם מתמודד עם עצמו והוא מרגיש שהוא לא מסוגל שלא לחטוא, במצבים האלו מסביר ר' אלעאי, שהתורה מלווה את האדם, בכל מצב ואפילו אם בסוף האדם יבחר לחטוא גם שם התורה לא עושה עם האדם ברוגז, אלא מדברת על לבו ואומרת לו: "אתה חושב שאתה לא מסוגל להתמודד? זה לא נכון! במקום לעשות את העבירה בפרהסיא אתה תתגבר ותעשה בניענא. לא שהתורה אומרת לאדם לעשות עבירה, אלא התורה מגלה לאדם שיש לו כח. מדובר במקרה שהאדם גמר בדעתו לעשות את העבירה והתורה אומרת לאדם אפילו במצבים שאתה ברוגז אתי אני לא ברוגז איתך, אני אראה לך שיש לך כוחות להתגבר!!!

יש כאן עומק נפלא!!! כשאדם מרגיש שמנתקים אותו את הקשר הוא מרגיש לא רצוי והוא יורד לשאול תחתיות, לעומת אדם שמרגיש שרוצים אותו קשר, בסופו של דבר הוא מיישר קו, אולי זה יקח זמן, אולי בדרך יהיו נפילות, אבל הוא מרגיש רצוי, הוא מרגיש אהוב, ההרגשה הזו תגרום לו לחזור ובגדול.

בתחום התרבות יש הרבה דברים שקשה להגדיר אותם כאסורים, אבל ודאי שאפשר להגדיר אותם כלא ראויים כלומר מאוסים. במקרים האלו אומר ר' אלעאי שאם אדם מרגיש שהוא לא מספיק חזק לומר לעצמו לא שייך ויצרו מתגבר עליו, ילך למקום אחר, ילבש שחורים בתקוה שפעולות אלו יניעו אותו מלעשות את הדברים המאוסים ואם בסוף עשה אז עשה ולפחות הדברים לא היו בפרהסיא, לפחות האדם מרגיש שמעשה נעשה מתוך חולשה ולא כאותם אנשים שרוצים להתיר כל מיני זמר ותרבויות מתוך אידיאל.

כפי שאתם רואים בשיעור זה אני נמנע מלהביא דוגמאות ספציפיות, משום שהגבול הוא מאד עדין ומאד דק וכל סוגיא דורשת התבוננות עמוקה והדברים משתנים ממקום למקום מזמן לזמן ומאוקלוסייה לאוקלוסייה. אבל בכל זאת את הכללים עלינו ללמוד כדי להבין את חכמת החינוך שהתורה טומנת בתוכה.

חובת האדם לנסות להינצל מהיתרים מעין אלו

19-20 – נחזור לאשת יפת תואר. לאחר שהחייל היהודי הביא את השבויה אל תוך ביתו, מתחיל תהליך של ניוול מראה האשה. על השבויה לגלח את ראשה ולגדל ציפורניים, להסיר את שמלת שבייה ולבכות על אביה ועל אמה חודש ימים. בכל התקופה הזו האשה יושבת ובוכה וללוחם היהודי אסור לגעת בה. אם לאחר שעבר החודש הוא עדין חושק בה אומרת התורה "ואחר כן תבוא אליה ובעלתה והיתה לך לאשה" אבל הציפייה היא שהשבויה תתגנה עליו והוא יגרשה מביתו. מכאן אנו למדים יסוד גדול. אמנם יש פעמים בהם התורה מתחשבת ביצר הרע של האדם ופורצת לו גדר אבל יחד עם פריצת הגדר התורה מיד מציבה גדרים אחרים. ר' חיים מסביר את הטעם לפריצת גדר מחד והצבת גדרים אחרים מאידך, שאע"פ שכדי שיוכל לעמוד בניסיון פרצה התורה פירצה בגדרו, והתירה לו "בשר תמותות", מכל מקום גדרה התורה גדר סביב לפירצה זו, כדי שישאר גדור אף לאחר פירצה זו, והגדר הזו תועיל לו להיות שמור. יש לנו כאן לימוד גדול. גם אם כטקטיקה פסיכולוגית אנו נמנעים מלומר על הדבר המאוס אסור, ואפילו נותנים לעצמנו או לאחרים או ירוק, עלינו מיד לגדור גדרים אחרים כדי שהטקטיקה הפסיכולוגית תועיל ולא תזיק. התורה דואגת כל הזמן לתת לאדם תחושה שהוא הולך בדרך לא נכונה ועליו לחזור למסלול הנכון. כל העיקרון הוא לתת לאדם תחושה של "פתו בסלו" כדי להקל עליו את ההתמודדות, אבל יחד עם 'פתו בסלו' התורה מבהירה לנו שהפת שבסל מעופשת וראוי להתרחק ממנה. פעמים רבות אנשים מחפשים היתרים הלכתיים לכל מיני דברים מאוסים כמו ללכת לאתרי בילוי שגם אם הלכתית אפשר למצוא פתרונות, אבל הרוח ודאי לא מתאימה לאדם שומר תורה ומצוות. במקרים כאלו אנו נשאלים האם מותר או אסור גם אם אנו אומרים שמותר עלינו לסייג את הדברים ולומר אבל... ויהודי טוב מקשיב ל'אבל' יותר מאשר למותר.

כמובן לא בהבלטה אלא בפשטות, אבל מראה נאה ומסודר הוא חשוב משום שהוא מחדיר לאדם שהינו בעל מעלה. ומעלתו באה לו מחמת שהוא בן של ה' וה' נמצא קרוב אלינו, ה' מהלך בתוך מחננו.

נמצא שבאותה פרשה, מחד התורה מתחשבת בחולשת האדם כדי לעזור לו להתמודד עם היצר ולהרגיש שהקב"ה נמצא בכל מצב ומצב ומתוך ההרגשה שה' קרוב אליו ומתהלך בתוך המחנה יבוא האדם לשמור את עצמו בקדושה ובטהרה וכלל לא יזדקק להיותים שלא מתאימים לבעלי נפש שרוצים להתעלות ולחיות חיים אידיאליים.

חברים יקרים!!

פרשתנו פותחת במצוות 'אשת יפת תואר'. מצווה זו אינה ככל המצוות, במצווה זו לא דיברה תורה אלא כנגד יצר הרע. התורה מתחשבת בחולשותיו של האדם ובמצבים מסוימים מתירה דברים, לא כדי שהאדם יעשה אותם, אלא כדי להקל עליו את ההתמודדות. ביחד עם ההיתר התורה מציבה גדרות חדשים, גדרות שדרכם יחזור האדם למוטב ויחייה חיים של לכתחילה ולא חיים של בדיעבד. מה שהתורה התירה התירה, אבל לנו אסור להתיר את האסור, אולם בדברים שאינם אסורים אבל מאוסים, לפעמים הדרך להחזיר את האדם למוטב היא לא בלאסור את המאוס אלא בלהסביר למה על אף שמותר כדאי להתרחק. ובכך ליצור אצל האדם תחושה שפתו בסלו והוא לא נוגע בפת.

כל זאת כאשר אנו נמצאים במצב מסחרר כמצב של מלחמה או מצב של שפל אחר, אך בלכתחילה יהודי צריך להתהלך מתוך תחושה "כי ה' אלוקיך מתהלך בקרב מחנך" ומתוך תחושה זו לטפס מדרגה אחר מדרגה במדרגות שהציב לנו ר' פנחס בן יאיר. שבת שלום ומבורך!!!

יש לפעמים מצבים קשים שאחד מבני המשפחה הולך בכיוון הלא נכון, שלא נדע, אבל זו התמודדות קשה מאד להורים. טעות גדולה לומר לילד: "תעזוב את הבית, עד שאתה לא מיישר קו אנחנו לא רוצים לראות אתך" האמירה הזו מנתקת, האמירה הזו מביאה להרגשת זרות, שלא לדבר על מצבים הזויים בהם האבא יושב שבעה על הבן שלו. מצד שני לומר לילד אנחנו מקבלים אותך אך שאתה זה גם לא נכון, ילד לא יכול לנהל את הבית של ההורים שלו כמו שהוא רוצה, יש עוד ילדים בבית שצריכים לגדול בצורה בריאה. אז מה כן? התשובה נמצאת בפרשת 'אשת יפת תואר'. יש ליווי תמידי, הילד תמיד אהוב ותמיד רצוי, לתת הרגשה לילד שהוא אהוב אין המשמעות לאפשר לו לעשות בבית מה שהוא רוצה. יש מצבים בהם ההורים צריכים לומר לילד, אם אתה בוחר לעשות את המעשים האלו זה עניין שלך, אבל אל תעשה אותם כאן. וביחד עם זה לשדר לילד שהבית תמיד פתוח לפניו והוא תמיד רצוי ואהוב. יש דברים שכהורים נבליג עליהם ויש דברים שלא נוכל לאפשר, אבל השדר תמיד צריך להיות שדר של אהבה, שדר של ליווי, שדר שהקשר בינינו לעולם לא יתנתק. זה המסר החזק אותו באה התורה להעביר לנו במצוות 'אשת יפת תואר'. לא שהתורה מאפשרת לנו לעשות איסורים אלא שהתורה באה ואומרת גם אם קרה והיצר התגבר עליך אנחנו עדין יחד ונשאר יחד לנצח!!!

לכתחילה והיה מחנך קדוש!!

22-23 – עד כאן דיברנו על מציאות של חולשה, מציאות שיצרו של אדם מתגבר עליו, מציאות בה התורה מנסה על ידי טקטיקה פסיכולוגית לעזור לאדם להתגבר על היצר. אבל באותה פרשה התורה מציגה לנו את האידיאל – "ונשמרת מכל דבר רע", ובגמרא ביארו שפסוק זה בא להורות על טהרת המחשבה שלא יהרהר אדם ביום ויבוא לידי טומאה בלילה ומכאן למד ר' פנחס בן יאיר את מאמרו הגדול שהתורה מביא לידי זהירות וכן הלאה עד רוח הקודש ומבאר הרש"ר הירש שהתורה בפסוקים אלו מורה לנו לתת את דעתנו לטהרה הפנימית ולשמור על הצניעות אפילו במחשבת הלב ומהמשך הפסוקים מתבאר לנו כיצד נוכל להגיע לטהרה הפנימית – "ויתד תהיה על אזנך ... וכסית את צאתך" ומפרש הרמב"ן שהצואה אינה טמאה אלא שאסור לראותה בשעת התפילה בהיות האדם דבק בשם הנכבד, מפני שהדברים הנמאסים יולידו גנאי בנפש וישבשו כוונת הלב הטהור. ואולי אפשר לומר שהמעשה של לקיחת אשת יפת תואר הרי הוא בבחינת צואה. שכשם שהצואה אינה טמאה כשאר הטומאות מכל מקום הרחיקו אותנו ממנה משום שהיא מאוסה, כך 'אשת יפת תואר' על אף שהיא מותרת מכל מקום הרי היא מאוסה והצפייה מאתנו שלא נשתמש בהיתר זה. מעבר לכך עלינו לדעת שלא רק שהתורה מצווה אותנו להתרחק מדברים מאוסים, אלא היא מצווה אותנו להיות נאים – "בנים אתם לה' אלוקיכם לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עינכם" ומפרש רש"י שטעם האיסור לפי שאנו בנים של מקום ואנו ראויים להיות נאים ולא גדודים ומקורחים ומסביר ר' ירוחם שמלך מלכי המלכים הרי הוא ממש עמנו והרי הוא "מתהלך בקרב מחנך" ומשום כך "והיה מחנך קדוש" והמשמעות היא שחובתנו להיות נאים בתכלית הפשטות, בהרחצת הגוף ונקיותו, בבגדים נקיים ויפים, ועלינו להחזיק עצמנו ביפופות תואר ומראה.

